

Våtorganisk avfall - Myndighetenes mål, strategier og virkemidler

Av Ellen Espolin Johnson

Ellen Espolin Johnson er avdelingsingeniør i SFT, eksjon for avfallsminimering og gjenvinning,

Innlegg på fagtreff i Norsk Vannforening
29. august 1994

Status

Våtorganisk avfall er definert som: Lett nedbrytbart organisk avfall. I det følgende er våtorganisk avfall imidlertid begrenset til avfall fra følgende kilder:

- næringsmiddelindustri,
- fiskeoppdrett,
- fiskerier,
- storhusholdninger,
- privathusholdninger.

Denne avgrensningen er gjort av praktiske hensyn utfra de oppgaver seksjon for avfallsminimering og gjenvinning har. En må være oppmerksom på at

- slam fra avløpsrensaneanlegg,

- park- og hageavfall,
 - avfall fra land- og skogbruk,
 - hestemøkk fra ridesentre osv.,
- også inngår i den egentlige definisjonen.

Deponering av våtorganisk avfall forårsaker betydelige forurensningsmessige problemer. Dette avfallet er en vesentlig årsak til utslipp av klimagasser, organisk stoff, næringssalter og tungmetaller. Det gir problemer med lukt og skadedyr og øker brannfaren ved fyllplasser. I Norge oppstår det ca. 1.7 mill. tonn våtorganisk avfall pr. år. Nedenfor gis en oversikt over kilder, mengder avfall som oppstår og andel som gjenvinnes pr. i dag, enten som fôr eller kompost.

En ser av denne tabellen at det våt-

Kilde	Mengde(tonn/år)	Andel til gjenvinning
næringsmiddelindustri: (slakt, bryggeri, meieri, potetbearb., konserves, fritryfett)	860.000	ca. 95 % (h.sak til fôr)
Fiskeoppdrett	40.000	ca. 88 % (h.sak til fôr)
Gråfisk/reker	290.000	ca. 55 % (h.sak til fôr)
Storhusholdninger	60.000	ca. 17 % (h.sak til fôr)
Privathusholdninger	300.000	ca. 1.7 % (kompost)

organiske avfallet fra privathusholdningene et svært viktig satsningsområde med tanke på økt gjenvinning av organisk avfall. Noen steder kan det ligge til rette for forutnyttelse også her, men i hovedsak er kompostering den mest aktuelle måten å gjenvinne dette avfallet på. En av flaskehalsene for ytterligere utnyttelse til kompost og jordforbedringsmidler er folks skepsis mot å bruke et avfallsprodukt, noe som for en stor del skyldes mangel på kvalitetskriterier for kompost og jordforbedringsmidler basert på organisk avfall.

Norsk avfallspolitikk

Det overordnede mål for norsk avfallspolitikk er at avfallsproblemer skal løses slik at avfallet blir til minst mulig skade og ulempe for mennesker og miljø, samtidig som avfallshåndteringen legger minst mulig beslag på samfunnets ressurser. Vi skal mao. få til det best mulige, billigst mulig.

Hovedstrategiene for å nå dette målet er:

- Hindre at avfall oppstår og redusere mengden skadelige stoffer i avfallet.
- Fremme ombruk, materialgjenvinning og energiutnyttning.
- Sikre en miljømessig forsvarlig sluttbehandling av restavfallet.

De viktigste virkemidlene er:

- Pris på avfallsbehandling skal reflektere de samfunnsøkonomiske kostnader ved de ulike alternativ.
- Næringslivets ansvar for avfall fra egne produkter skal utvides.
- Kommunenes ansvar og plikter i forbindelse med den totale avfallshåndtering skal utvides.
- Kunnskapsnivået om avfall og avfallshåndtering skal heves.

Prinsippene som ligger til grunn er "føre var", "vugge til grav" og "forurenser skal betale".

I tråd med denne politikken er det gjennomført flere tiltak som er viktige i sammenheng med kildesortering og kompostering:

Endringer i Forurensningsloven bestemmelser om avfall:

- § 30 Miljøverndepartementet er gitt hjemmel til å kunne pålegge kommunene å innføre sortering av forbruksavfallet.
- § 33a Kommunene er pålagt å utarbeide avfallsplaner som skal omfatte alle typer avfall, både forbruksavfall, produksjonsavfall og spesialavfall.
- § 34 Kommunene er pålagt å fastsette avfallsgebyrer som fullt ut dekker kostnadene forbundet med de kommunale avfallstjenster.

Det er videre gitt skjerpede krav til fyllplasser og forbrenningsanlegg som vil ha betydning både ved at miljøstandarden heves direkte og ved at avfallsreduksjon og gjenvinning framstår som økonomisk mer attraktive alternativer. SFT har utarbeidet retningslinjer som gir en oversikt over de minimumskrav som skal stilles til fyllplasser for blandet avfall. Når det pågående oppgraderingsprogrammet for fyllinger er gjennomført om 2-3 år, vil de fleste fyllinger ikke lenger motta våtorganisk avfall. Nye og skjerpede krav til forbrenningsanleggene er varslet fra SFT og vil tre i kraft 1.1.95.

Utfordringer

Kommunene trenger et bedre beslutningsgrunnlag for å vurdere kompostering som en del av sin renovasjonsordning. Flere

kommuner har i sine utslippstillatelser for fyllplass fått krav fra Fylkesmannen om utsortering av våtorganisk avfall. SFT vurderer de miljømessige og samfunnsøkonomiske konsekvensene av et generelt forbud. De nye og strengere kravene til fyllplassene vil føre til at et økende antall kommuner må etablere separat innsamling og behandling av den våtorganiske fraksjonen. Mange kommuner vil oppfatte dette som problematisk både fordi ordningen kan føre til økte kostnader og fordi kildesortering og behandling kan medføre hygieniske ulemper. Imidlertid kan kommunen også oppnå besparelser ved innsamling av restavfallet samt få vesentlig bedre muligheter for utnyttelse av det sorterte avfallet. SFT har i gang to prosjekter som skal redegjøre for fordeler og ulemper ved hjemme-kompostering og lokal- og sentral-kompostering i den kommunale renova-sjon.

Mange husstander vil oppfatte et sorteringskrav som problematisk, og en må gå tungt og langvarig inn med holdnings-skapende informasjonsarbeid. Det er videre en forutsetning at husholdninger og bedrifter er godt informert om hva som kan kastes i den våtorganiske fraksjonen og at det finnes en god nok ordning for spesialavfall. Kravet til sortering vil imidlertid bidra til en bevisstgjøring omkring selve avfallsproduksjonen, noe som på sikt kan redusere sløsing.

En måte å skape økt interesse for avfalls-kompost på er å spre informasjon om positive erfaringer knyttet til bruken av den. Det er i dag flere forsøk i gang som fokuserer på virkninger ved bruk av avfallskompost, både på jordens og avlingens egenskaper.

Det våtorganiske avfallet kommer fra

jorda og det er dermed økologisk forsvarlig å kompostere den mengden som ikke kan utnyttes til dyrefor, vi må imidlertid sørge for at komposten underveis ikke opp-tar for mye uønskede stoffer som tungmetaller og organiske miljøgifter. For å sikre at miljøgifter ikke blir spredt med kompost og samtidig overbevise brukerne om dette, utarbeides det kvalitetskriterier for kompost og jordforbedringsmidler basert på organisk avfall i samarbeid med landbruksmyndig-hetene. Innføring av slike kvalitetskriterier vil sikre brukeren et kvalitetsprodukt og samtidig fjerne mange negative holdninger til dette avfallsproduktet. Vi importerer i dag stor mengde jordforbedringsmidler som vil kunne erstattes av norske produkter.

Konklusjon

Det er SFTs syn at den fremtidige kombinasjon av:

- pålagt kildesortering som følge av at våt organisk avfall ikke lenger kan taes i mot på fyllplassen,
 - at kommunene får et godt faglig grunnlag for å vurdere ulike komposteringsmetoder,
 - at kompost og jordforbedringsmidler basert på organisk avfall må tilfredsstillere kravene gitt i gjødslelvareforskriften,
- vil føre til at kompostering blir sentralt for gjenvinning av våtorganisk avfall. Vi må imidlertid regne med at en generell positiv holdning til å gjennomføre kildesortering og kompostering av avfall vil ta tid å innføre. Hygieniske ulemper som følge av for dårlige metoder og rutiner for sortering og behandling av avfall vil bidra til dette. Det er videre en forutsetning at vi har bruksarealer nok for komposten.